

Л.В. Пунда

Скарбниця душі народу

Сценарії виховних заходів

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 37.035.6
ББК 74.200
П88

Пунда Л.В.

П88 Скарбниця душі народу: сценарії виховних заходів. —
Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2009. — 72 с.

ISBN 978-966-10-0514-2

Посібник містить сценарії шкільних та родинних свят, які цікаво й оригінально розкривають традиційні теми виховних заходів.

Для вчителів, завучів виховної роботи та студентів педагогічних навчальних закладів.

ББК 74.200

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва

ISBN 978-966-10-0514-2

© Пунда Л.М., 2009

© Навчальна книга — Богдан, макет,
художнє оформлення, 2009

Скарбниця душі народу

Мета: розширити знання учнів про види усної народної творчості; виховувати інтонаційну виразність мовлення; формувати акторську майстерність; виховувати любов та інтерес до історії, звичаїв українського народу.

Обладнання: книга “Скарбниця душі народу”, в якій записані прислів’я, приказки, пісні, ігри, загадки, плакат з написом “Дім без книги — день без сонця”; малюнок жар-птиці.

Ведуча. Яких тільки див не буває на світі! От, скажімо, жар-птиця. Ви, любі діти, знаєте цю невловиму чарівницю, яка володіє надприродною силою й ошасливує казкових героїв-добротворців лише єдиною пір’їною.

Та є золоті жар-птиці, що гнізяться не на деревах, а в душах людей. Казки, прислів’я та приказки, легенди і перекази, пісні, загадки, лічилки, скоромовки, нісенітниці — всі духовні скарби живуть у народі і не одне століття передаються з уст в уста, від покоління до покоління.

З-поміж багатьох професій, що існують на землі, чи не найдивовижнішою є професія збирача пір’їн золотого птаха — скарбів народної фантазії, пам’яті і душі.

— А куди ж записують ці чарівні витвори душі народу? Про це ви дізнаєтесь, коли відгадаєте загадку:

Дуже я потрібна всім —
І дорослим, і малим.
Всіх я розуму учу,
А сама завжди мовчу.

(Книга)

Правильно, адже “Книги — морська глибина, хто в них пірне аж до дна, той хоч і труду мав досить, дивнії перли виносить!” А ось і ще один вислів про книгу. Прочитайте, будь-ласка: “Дім без книги — день без сонця”.

Ви знаєте, що на світі є дуже багато різних книг. І сьогодні жар-птиця принесла нам книгу, яка не має єдиного автора, книгу, яку створив український народ, називається вона: “Скарбниця душі народу”. “Тут зібрані краплини джерела усної народної творчості. Тож давайте відкріємо нашу книгу.

З усіх скарбів усної народної творчості важливе місце належить прислів’ям і приказкам, їх ще називають приповідками. Найдавніша їх назва — притчі. Кожний може знайти в них пораду, підтримку чи осуд. Ось наведемо приклади. Які прислів’я тут написані?

Учень 1. “Хочеш їсти калачі — не сиди на печі”.

Учень 2. “Весна дає квіти, а осінь — плоди”.

Вчитель: А які прислів'я ви знаєте?

Учень 3. Найдавніші із них розповідають про вплив явищ природи на життя і працю людей: “Грім гримить — буде хліб родить”, “Де цвіток — там медок”, “Казав овес — сій мене в болото, буду я золото”.

Учень 4. Із часів татаро-турецького лихоліття, дійшли до нас прислів'я: “Свої люди — не татари, не дадуть загинати”, “Гість не в пору — гірше татарина”.

Учень 5. Спогади про історичну Полтавську битву (1709 р.) та Вітчизняну війну (1812 р.) теж живуть у прислів'ях і приказках: “Пропав, як швед під Полтавою”, “Голодний француз і вороні рад”.

Учень 6. А ось якими мужніми і непокірними хотіли бачити люди своїх обранців: “Козак з біди не заплаче”, “Хоч і спина гола, аби своя воля”, “Де козак — там і слава!”

Учень 7. Віра народу в перемогу над панством, заклики до боротьби звучать у таких прислів'ях: “У пана брать — своє вертать”, “Ще буде й на нашій вулиці свято!”

Учень 8. Послухайте ще й такі прислів'я: “Зробив діло — гуляй сміло”, “Добре діло — роби сміло”.

Вчитель. Багато спільного з прислів'ями мають загадки. Основне призначення їх — перевірити кмітливість людини, оцінити її знання, спостережливість.

Давайте прочитаємо загадку із нашої книги.

Учень 9. У вінку зеленолистім,
У червоному намісті
Видивляється у воду
На свою хорошу вроду.

(Калина)

Вчитель. Покажіть, які ви кмітливі!

Учень 10. Із киплячої криниці через ніс водиця ллється. (Чайник)

Вчитель. А які загадки ви ще знаєте?

Учень 11. Явища природи. “Як живе, то летить, як помре, то біжить”. (Сніг) “Зроду рук своїх не має, а узори вишиває”. (Мороз) “В синьому мішечку золотих гудзиків багато”. (Зоряне небо)

Учень 12. Рослини. “Що то за голова, що лиш зуби і борода?” (Часник) “Під одним ковпаком сімсот козаків”. (Мак) “Сімсот соколят під одним дахом сплять”. (Соняшник)

Учень 13. Про тварин і птахів. “Сірий — та не вовк, довговухий — та не заець, з копитами — та не кінь”. (Оселя) “Більше за всіх кричить, а найменше робить”. (Півень) “Біла латка, чорна латка по дереву скаче”. (Сорока)

Учень 14. Предмети побуту. “В один і той же час стоїть, висить, ходить, лежить і каже правду”. (Годинник) “Чотири брати одним поясом підперезані, під одним капелюхом стоять”. (Стіла)

Вчитель. Багато загадок можна ще загадувати, та ми повинні звернутися до наступної сторінки нашої книжки. Особливо цікавим видом усної творчості є скоромовки. Тож давайте їх прочитаємо.

Учень 15. “Бабин біб розцвів у дощ, буде бабі біб у борщ”.

Учень 16. “У кільця немає кінця, всі кільця без кінців”.

Учень 17. “На печі смачні та гарячі пшеничні калачі. Хочеш їсти калачі — не сиди на печі”.

Учень 18. “Пиляв Пилип поліна з лип, притупив пилку Пилип”.

Учень 19. “За горою біля броду обгороджений город, барабаняць по городу бараболя і горох”.

Вчитель. Золота скарбниця усної народної творчості була б неповною, якби до неї не ввійшли казки. Тож перегорнемо наступну сторінку нашої книги. Скажіть, будь ласка, які бувають казки?

Учень 20. Казки про тварин: “Коза-Дереза”, “Хитрий півень”, “Лисичка-сестричка”, “Пан Коцький”, “Лисичка та Журавель”.

Учень 21. Чарівні казки: “Кривенька качечка”, “Яйце-райце”, “Летючий корабель”.

Учень 22. Соціально-побутові: “Мудра дівчина”, “Правда і кривда”, “Хліб і золото”, “Дідова дочка і бабина дочка”.

Вчитель. До нас сьогодні завітали герої однієї із казок. Давайте зустрінемо їх оплесками.

(Інсценізація української народної казки “Лисичка і Журавель”.)

Вчитель. Скажіть-но, а який народ не любить усміхатися? І усмішки, і анекдоти складають люди, виходячи із ситуацій в житті. Давайте пошукаємо усмішок у нашій книзі.

(Діти перегортають сторінку книги і зачитують усмішку.)

Учень 23. — Татусю, подаруй мені, будь ласка, барабан.

— Я б подарував тобі, синку, та боюсь, що ти заважатимеш мені працювати.

— Та що ти, татку, я тільки тоді буду барабанити, як ти спатимеш.

Учень 24. Давно це було. Питає якимось учителем панського сина:

— Скільки буде два і два?

— Три, пане учителю.

— Як то три?

— Ну, три з половиною.

— Як я бачу, то ти цілком дурень.

— Ну, чотири.

— То чому ж ти відразу не сказав?

— А хіба можна відразу дати чотири, не поторгувавшись?

Учень 25. — Ой, кумо, зима люта буде.

— Невже?

— Страшенні морози будуть!

— Та ну!

— Так буде холодно, що аж ну.

— А ти звідки знаєш?

— Бо ж у мене кожиха нема!

Учень 26. Звертається учень до вчителя:

— А до мене Оленка підглядає.

— Пересядь за іншу парту.

— Тоді я не буду бачити, що пише Світланка.

Вчитель. Ми з вами говорили про прислів'я, загадки, казки, та перлиною української народної творчості є пісня. Вона, ніби пир'ячко жарптиці, виграє веселковими барвами, бентежить душу і разом з тим тривожить серце, сповнює його гордістю за нашу славу матір-Україну, за її важке героїчне минуле, за наш талановитий і мудрий народ, який створив таку незвичайну красу. Які ж цикли народних пісень ви знаєте?

Учень 26. Соціально-побутові: козацькі, чумацькі, кріпацькі, рекрутські, солдатські, наймитські, робітницькі.

Діти виконують українську народну пісню: “Ой на горі, там жєнци жнуть”.

Учень 27. Календарні та обрядові: веснянки, щедрівки, колядки, купальські пісні, обжинкові.

Звучить колядка: “Ой, сивая тая зозуленька”.

Учень 28. Іще є пісні про кохання, романси, балади, родинні пісні, коліскові.

(Мама учня виконує коліскову на муз. і сл. О. Лобової “Коліскова школі”).

Учень 29. Жартівливі та сатиричні, а також — релігійні.

(Всі учасники свята виконують пісню “Маріє Діво, Благословенна”).

Вчитель. Пісні ви знаєте, але, щоб веселіше зустрічати різні свята, відпочити від праці, люди придумали різні ігри. А які ігри знаєте ви?

Учні. “Котик і мишка”, “Подоряночка”, “Квач”.

Вчитель. Давайте і ми пограємось в гру “Подоряночка”, але для того, щоб вибрати Подоряночку, використаємо лічилку.

Учень 30. “Котилася торба з високого горба. А в тій торбі — хліб-паляниця. Кому попаде, той буде жмуриться”.

Дівчатка стають в коло і водять хоровод.

Вчитель. От дівчатка молодці і співати вміють й ігри грають. А ви, козаки, з чим до нас прийшли?

Хлопці. А ми вмієм жартувати, співати й танцювати, і веселі ігри грати.

(Хлопці-козаки грають гру “Ой Василю-товаришу”. Козаки йдуть по колу і співають пісню. Один козак в центрі кола.)

Козаки: Ой Василю-товаришу,
Ну ж бо, глянь ти на нас,
Чи вгадаєш, товаришу,

Яка служба у нас.
А як не вгадаєш, будемо карати,
Будеш тоді перед нами
Три дні танцювати.

(Діти показують рухи.)

1. Рубають дрова.

2. Косять.

3. Стругають.

(Якщо козак не вгадує, то присідає або танцює.)

Вчитель. Ось і ми перегорнули з вами останню сторінку нашої книги, але тут зібрана лише краплина із великого, чистого і прекрасного джерела українського фольклору.

Тож пийте чарівну воду цю з казкового горнятка і збирайте пір'їнки чарівного птаха. І нехай вони додадуть вам сили, дарують радість і переконують у тому, що творчість народу, як і його душа — безсмертні!